

Beskrivning av aktiviteter för dricksvattenanläggningar

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Ta del av beskrivningar av de aktiviteter i riskklassningsmodellen som kan anges för anläggningar med huvudsaklig inriktning Dricksvatten. Läs också kort vilket kontrollbehov som är kopplat till varje aktivitet i riskklassningen.

Kontrollbehovet per aktivitet

På den här sidan beskriver vi kontrollbehovet per aktivitet i första hand som hjälp vid bedömningen av om en aktivitet är aktuell för en viss verksamhet. Beskrivningen av kontrollbehovet kan också vara till hjälp när myndigheten ska planera vad som ska ingå i kontrollen av verksamheterna men är inte tänkta som uttömmande kontrollvägledning för respektive aktivitet.

Vissa aktiviteter har två namn

För vissa aktiviteter anges både det officiella namnet på aktiviteten som ska rapporteras och det namn som visas i den standardiserade e-tjänsten för livsmedelsverksamheter, det senare inom parentes.

Produktion av dricksvatten från grundvatten

Med *Produktion av dricksvatten från grundvatten* menas att grundvatten används som råvatten vid produktion av dricksvatten. Grundvatten är allt vatten som finns i jord eller berg under markytan och som står i direkt kontakt med marken eller underliggande jordlager.

För anläggningar som använder konstgjord grundvatten kan normalt råvatten som kommer från konstgjord infiltration av ytvatten betraktas som ett opåverkat grundvatten om vattnets verkliga uppehållstid mellan infiltrations- och uttagspunkterna är minst 14 dagar och att avståndet mellan infiltrationspunkterna och uttaget är minst 40 meter. Den omättade zonen bör minst vara en meter. Då ska aktiviteten *Produktion av dricksvatten från grundvatten* anges. Om en omättad zon saknas vid inducerad infiltration, bör grundvattnet vanligen betraktas som ytvattenpåverkat grundvatten. Då ska aktiviteten *Produktion av dricksvatten från ytvattenpåverkat grundvatten* anges.

För anläggningar som producerar dricksvatten med olika typer av råvatten ska aktiviteterna som gäller de andra råvattenkällorna anges. Till exempel om en anläggning producerar dricksvatten från både grundvatten och ytvattenpåverkat grundvatten, så ska båda aktiviteterna *Produktion av dricksvatten från grundvatten* och *Produktion av dricksvatten från ytvattenpåverkat grundvatten* anges.

Om kontrollmyndigheten registrerar ett beredningssteg på distributionsnätet, till exempel UV-ljus, som ett nytt vattenverk, ska kontrollmyndigheten ange denna aktivitet för vattenverket.

Denna aktivitet ska inte anges för anläggningar som endast är distributionsnät eller huvudkontor.

Produktion av dricksvatten från grundvatten:

- ger 1 kontrollpoäng
- är en huvudaktivitet som medför att verksamheten får verksamhetstypen *Vattenverk*

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att verksamhetsutövaren har:

- undersökt råvattenkvaliteten genom att ha analyserat variationer i råvattnets mikrobiologiska och kemiska kvalitet på kort och lång sikt samt
- kartlagt förändringar och förhållanden i råvattnet

Kontroll av betydande ändringar i verksamheten och relevanta hygienregler ingår under denna aktivitet.

Produktion av dricksvatten från ytvattenpåverkat grundvatten

Med *Produktion av dricksvatten från ytvattenpåverkat grundvatten* menas att ytvattenpåverkat grundvatten används som råvatten vid produktion av dricksvatten.

För anläggningar som använder konstgjord grundvatten kan normalt råvatten som kommer från konstgjord infiltration av ytvatten betraktas som ett opåverkat grundvatten om vattnets verkliga uppehållstid mellan infiltrations- och uttagspunkterna är minst 14 dagar och att avståndet mellan infiltrationspunkterna och uttaget är minst 40 meter. Den omättade zonen bör minst vara en meter. Då ska aktiviteten *Produktion av dricksvatten från grundvatten* anges. Om en omättad zon saknas vid inducerad infiltration, bör grundvattnet vanligen betraktas som ytvattenpåverkat grundvatten. Då ska aktiviteten *Produktion av dricksvatten från ytvattenpåverkat grundvatten* anges.

För anläggningar som producerar dricksvatten med olika typer av råvatten ska aktiviteterna som gäller de olika råvattenkällorna anges. Till exempel om en anläggning producerar dricksvatten från både grundvatten och ytvattenpåverkat grundvatten, så ska båda aktiviteterna *Produktion av dricksvatten från grundvatten* och *Produktion av dricksvatten från ytvattenpåverkat grundvatten* anges.

Denna aktivitet ska inte anges för anläggningar som endast är distributionsnät eller huvudkontor.

Produktion av dricksvatten från ytvattenpåverkat grundvatten:

- ger 3 kontrollpoäng
- är en huvudaktivitet som medför att verksamheten får verksamhetstypen *Vattenverk*

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att verksamhetsutövaren har:

- undersökt råvattenkvaliteten genom att ha analyserat variationer i råvattnets mikrobiologiska och kemiska kvalitet på kort och lång sikt samt
- kartlagt förändringar och förhållanden i råvattnet

Kontroll av betydande ändringar i verksamheten och relevanta hygienregler ingår under denna aktivitet.

Produktion av dricksvatten från ytvatten

Med *Produktion av dricksvatten från ytvatten* menas att ytvatten används som råvatten vid produktion av dricksvatten. Ytvatten är det vatten som finns på jordens yta i form av sjöar, våtmarker, vattendrag och hav.

För anläggningar som producerar dricksvatten från olika råvattenkällor ska aktiviteterna som gäller de olika råvattenkällorna anges. Till exempel om en anläggning producerar dricksvatten från både grundvatten och ytvatten, så ska båda aktiviteterna *Produktion av dricksvatten från grundvatten* och *Produktion av dricksvatten från ytvatten* anges.

Denna aktivitet ska inte anges för anläggningar som endast är distributionsnät eller huvudkontor.

Produktion av dricksvatten från ytvatten:

- ger 4 kontrollpoäng
- är en huvudaktivitet som medför att verksamheten får verksamhetstypen *Vattenverk*

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att verksamhetsutövaren har:

- undersökt råvattenkvaliteten genom att ha analyserat variationer i råvattnets mikrobiologiska och kemiska kvalitet på kort och lång sikt samt
- kartlagt förändringar och förhållanden i råvattnet

Kontroll av betydande ändringar i verksamheten och relevanta hygienregler ingår under denna aktivitet.

Rening med ≤ 2 beredningssteg

Med *Rening med ≤ 2 beredningssteg* menas att dricksvattnet som produceras i anläggningen genomgår ett eller två beredningssteg.

Med beredning menas att vattnet som används i produktionen renas från mikroorganismer samt oönskade kemiska ämnen och egenskaper. Det finns olika reningstekniker, till exempel långsamfiltrering, membranfiltrering, kemisk fällning med efterföljande filtrering, och ozonbehandling. Beredningssteg ska beräknas oavsett om dessa är biologiska, kemiska, eller fysikaliska.

Aktiviteten ska inte anges för huvudkontor eller för anläggningar som inte har något beredningssteg.

Rening med ≤ 2 beredningssteg:

- ger 2 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att anläggningen har:

- beredning som är försedd med ett tillräckligt antal mikrobiologiska säkerhetsbarriärer eller
- beredning som motverkar förekomst av kemiska faror

Kontroll av kraven om allmänna hygienregler, beredningskemikalier och filtermaterial ingår under denna aktivitet.

Rening med 3-4 beredningssteg

Med *Rening med 3-4 beredningssteg* menas att dricksvattnet som produceras i anläggningen genomgår tre eller fyra beredningssteg.

Med beredning menas att vattnet som används i produktionen renas från mikroorganismer samt oönskade kemiska ämnen och egenskaper. Det finns olika reningstekniker, till exempel långsamfiltrering, membranfiltrering, kemisk fällning med efterföljande filtrering, och ozonbehandling. Beredningssteg ska beräknas oavsett om dessa är biologiska, kemiska, eller fysikaliska.

Aktiviteten ska inte anges för huvudkontor eller för anläggningar som inte har något beredningssteg.

Rening med 3-4 beredningssteg:

- ger 3 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att anläggningen har:

- beredning som är försedd med ett tillräckligt antal mikrobiologiska säkerhetsbarriärer eller
- beredning som motverkar förekomst av kemiska faror

Kontroll av kraven om allmänna hygienregler, beredningskemikalier och filtermaterial ingår under denna aktivitet.

Rening med ≥ 5 beredningssteg

Med *Rening med ≥ 5 beredningssteg* menas att dricksvattnet som produceras i anläggningen genomgår fem eller fler beredningssteg.

Med beredning menas att vattnet som används i produktionen renas från mikroorganismer samt oönskade kemiska ämnen och egenskaper. Det finns olika reningstekniker, till exempel långsamfiltrering, membranfiltrering, kemisk fällning med efterföljande filtrering, och ozonbehandling. Beredningssteg ska beräknas oavsett om dessa är biologiska, kemiska, eller fysikaliska.

Aktiviteten ska inte anges för huvudkontor eller för anläggningar som inte har något beredningssteg.

Rening med ≥ 5 beredningssteg:

- ger 4 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att anläggningen har:

- beredning som är försedd med ett tillräckligt antal mikrobiologiska säkerhetsbarriärer eller
- beredning som motverkar förekomst av kemiska faror

Kontroll av kraven om allmänna hygienregler, beredningskemikalier och filtermaterial ingår under denna

aktivitet.

Skötsel av distributionsnät

Med *Skötsel av distributionsnät* menas att verksamhetsutövaren har ansvar för underhåll och service som utförs på distributionsnätet operativt. Denna aktivitet ska anges för dricksvattenanläggningar där distributionsnätet har upp till en reservoar. Kontroll av hydroforer och tryckstegringsstation ingår under denna aktivitet.

Exempel på när denna aktivitet ska anges:

- Ett vattenverk där verksamhetsutövare har ansvar för ledningsnätet.
- En distributionsanläggning med en reservoar i distributionsnätet.

Denna aktivitet ska inte anges för huvudkontor. Aktiviteten ska inte heller anges för vattenverk som saknar distributionsnät eller för vattenverk där distributionsnätet är registrerat separat.

Skötsel av distributionsnät

- ger 2 kontrollpoäng
- är en huvudaktivitet som medför att verksamheten får verksamhetstypen *Distributionsnät*

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten:

- kontrollerar att hygienreglerna i 8 § LIVSFS 2022:12 tillämpas vid skötsel av distributionsnätet
- kontrollerar betydande ändringar på distributionsnätet

Användning av 2-6 reservoarer i distributionsnät

Denna aktivitet ska anges för dricksvattenanläggningar med 2 till och med 6 reservoarer i distributionsnätet. Reservoarer används för att lagra dricksvatten, att hålla ett jämnt vattentryck hos konsumenter och att utjämna variationer i dricksvattenförbrukningen.

Med reservoarer i distributionsnätet menas både högreservoarer, till exempel vattentorn, och lågreservoarer, till exempel markreservoarer.

När denna aktivitet anges, ska även aktiviteten *Skötsel av distributionsnät* anges.

Denna aktivitet ska inte anges för huvudkontor. Aktiviteten ska inte heller anges för vattenverk som saknar distributionsnät eller för vattenverk där distributionsnätet är registrerat separat.

Användning av 2-6 reservoarer i distributionsnät:

- ger 2 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten:

- kontrollerar att hygienreglerna i 8 § LIVSFS 2022:12 tillämpas vid skötsel av distributionsnätet
- kontrollerar betydande ändringar på distributionsnätet

Användning av > 6 reservoarer i distributionsnät

Denna aktivitet ska anges för dricksvattenanläggningar som använder fler än 6 reservoarer i distributionsnätet. Reservoarer används för att lagra dricksvatten, att hålla ett jämnt vattentryck hos konsumenter och att utjämna variationer i dricksvattenförbrukningen.

Med reservoarer i distributionsnätet menas både högreservoarer, till exempel vattentorn, och lågreservoarer, till exempel markreservoarer.

När denna aktivitet anges, ska även aktiviteten "Skötsel av distributionsnät" anges.

Denna aktivitet ska inte anges för huvudkontor. Aktiviteten ska inte heller anges för vattenverk som saknar distributionsnät eller för vattenverk där distributionsnätet är registrerat separat.

Användning av > 6 reservoarer i distributionsnät:

- ger 3 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten:

- kontrollerar att hygienreglerna i 8 § LIVSFS 2022:12 tillämpas vid skötsel av distributionsnätet
- kontrollerar betydande ändringar på distributionsnätet

Framtagande och uppdatering av faroanalys/HACCP

Med *Framtagande och uppdatering av faroanalys/HACCP* menas ansvar för att genomföra, upprätta och uppdatera faroanalys/HACCP för att förebygga, eliminera eller reducera faror vid produktion och/eller distribution av dricksvatten. Framtagande och uppdatering av rutiner för larm, till exempel avseende gränsvärden och övervakning, omfattas också av denna aktivitet.

Denna aktivitet ska därmed anges för:

- Vattenverk som omfattas av krav på larm, såvida vattenverket inte ligger under ett huvudkontor som tar fram rutinerna för larmet.
- Dricksvattenanläggning som omfattas av krav på faroanalys/HACCP, såvida anläggningen inte ligger under ett huvudkontor som tar fram och uppdaterar faroanalys och HACCP för anläggningen.
- Huvudkontor som helt eller delvis ansvarar för framtagande och uppdatering av faroanalys/HACCP för de dricksvattenanläggningar som huvudkontoret styr.

Aktiviteten kan anges för både ett huvudkontor och anläggningar som ligger under huvudkontoret i de fall verksamheterna har delat ansvar för framtagande och uppdateringar av de rutiner som avses.

Framtagande och uppdatering av faroanalys/HACCP:

- ger 4 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet.

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att verksamhetsutövaren:

- genomfört en faroanalys och, vid behov,
- tillämpar HACCP-baserade förfaranden för att hantera de identifierade riskerna samt att dokumentationen är aktuell.

Se 11–14 §§ LIVSFS 2022:12.

Vid anläggningar som omfattas av 9 § LIVSFS 2022:12, det vill säga de som i genomsnitt:

- producerar mindre än 10 m³ dricksvatten per dygn, eller
- försörjer färre än 50 personer med dricksvatten,

som en del av en offentlig eller kommersiell verksamhet, finns behov av att kontrollera att det finns utrustning som är inställda för att varna när fel uppkommer vid pH-justering och desinfektion. Om vattenverket använder ytvatten som råvatten och är utrustat med filter för att avskilja turbiditet ska det även finnas ett larm som utlöses vid förhöjd turbiditet vid dessa anläggningar.

Huvudkontorsverksamhet

Med *Huvudkontorsverksamhet* menas att en anläggning styr verksamheter som sker på andra anläggningar. Det innebär att anläggningen tar fram rutiner för de andra anläggningarna, följer upp att rutinerna följs och bestämmer vilka aktiviteter som ska genomföras.

Exempel på när denna aktivitet ska anges är när det gäller:

- En anläggning har ett övervakningssystem med syfte att kontrollera hur rutinerna följs i de anläggningarna.
- Flera vattenverk med liknande rutiner där kontrollmyndigheten registrerat huvudkontoret separat. Aktiviteten ska enbart anges för det registrerade huvudkontoret, det vill säga aktiviteten ska inte anges för de andra anläggningarna.

- Ett huvudkontor för flera vattenverk. Huvudkontoret är integrerad i ett av de vattenverken utan att vara registrerad separat. I detta fall ska aktiviteten enbart anges för det vattenverket där huvudkontoret ligger.

Huvudkontorsverksamhet:

- ger 2 kontrollpoäng
- är en huvudaktivitet som medför att verksamheten får verksamhetstypen *Huvudkontor*

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att huvudkontoret har koll på de styrda verksamheterna. Till exempel vilka betydande ändringar som sker på de styrda verksamheterna eller att rutiner för anslutna anläggningar finns och är ändamålsenliga.

Ansvar för provtagningar

Aktiviteten *Ansvar för provtagningar* innebär att anläggningen genomför undersökningar enligt de föreskrivna regelbundna undersökningarna och övriga undersökningar till exempel vid överskridande eller vid dricksvattenrelaterade incidenter.

Ansvar för bedömning av analysresultat ligger under denna aktivitet. Till exempel om ett huvudkontor inte genomför undersökningar själv, men huvudkontoret bedömer om dricksvattnet är hälsosamt och rent, så ska denna aktivitet anges för det huvudkontoret.

Om denna aktivitet anges för ett huvudkontor kan kontroll av att provtagning utförs och hur analysresultat hanteras utföras enbart på huvudkontoret. Aktiviteten ska i så fall inte anges för de vattenverk och distributionsnät som huvudkontoret styr.

Ansvar för provtagningar:

- ger 3 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att verksamhetsutövaren:

- undersöker dricksvattenkvaliteten och
- följer det fastställda undersökningsprogrammet

Ansvar för information om dricksvattenkvalitet

Aktiviteten *Ansvar för information om dricksvattenkvalitet* innebär att anläggningen har ansvar att informera och lämna ut aktuella uppgifter om dricksvattenkvalitet när nödgärder behöver vidtas för att skydda människors hälsa.

Exempel på när denna aktivitet ska anges:

- Anläggningen har ansvar för att informera kontrollmyndigheten när omedelbara åtgärder krävs för att skydda människors hälsa.
- Anläggningen har ansvar att informera fastighetsägare när fastighetsinstallationer bedöms vara orsak till en parameters överskridande.

Om denna aktivitet anges för ett huvudkontor kan kontroll av informationen utföras enbart på huvudkontoret. Aktiviteten ska i så fall inte anges för de vattenverk och distributionsnät som huvudkontoret styr.

Ansvar för information om dricksvattenkvalitet:

- ger 2 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att verksamhetsutövaren:

- säkerställer att information om dricksvattenkvalitet, råd och nödvändiga åtgärder lämnas till berörda parter vid behov.

Ansvar för åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse

Denna aktivitet gäller anläggningar som producerar, respektive tillhandahåller dricksvatten till mer än 2 000 personer och över vilka en kommun har ett sådant rättsligt bestämmande inflytande som avses i 3 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Anläggningar som omfattas av LIVSFS 2008:13 ansvarar för att vidta åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse.

Aktiviteten ska också anges för huvudkontor som är registrerade separat och som upprättat en handlingsplan för hur sabotage och annan skadegörelse som är riktade mot sina anslutna vattenverk och distributionsanläggningar kan upptäckas och skadeverkningarna avhjälpas. I detta fall ska aktiviteten anges för det registrerade huvudkontoret, samt även för de anläggningarna som är berörda av LIVSFS (2008:13).

Ansvar för åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse:

- ger 3 kontrollpoäng
- är inte en huvudaktivitet

Det kontrollbehov som är kopplat till aktiviteten innebär att myndigheten kontrollerar att verksamhetsutövaren:

- säkerställer att förebyggande och avhjälpande åtgärder vidtas mot sabotage och skadegörelse i enlighet med 4-7 §§ LIVSFS 2008:13

Senast uppdaterad 25 juni 2024 Ansvarig grupp SV_KL